

ดีปลี

1. ชื่อสมุนไพร ดีปลี (DIPLI)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Piper retrofractum* Vahl ชื่อวงศ์ Piperaceae
3. ชื่ออื่น ดีปลีเชือก, Javanese peper, Balinese peper
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาอายุหลายปี มักเลื้อยพันไม้อื่น ลำต้นรูปทรงกระบอก อวบน้ำ เกลี้ยง มีข้อปล้องออกเป็นช่วง ๆ อาจมีรากออกตามข้อสำหรับยึดเกาะ ทั้งต้นมีกลิ่น

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับ กว้าง 3-6.8 เซนติเมตร ยาว 9-13.5 เซนติเมตร ใบใกล้โคนต้นรูปไข่หรือรูปใบหอก โคนรูปหัวใจ ใบถัดขึ้นมาถึงปลายยอดรูปไข่แกมรูปขอบขนานถึงรูปขอบขนาน โคนเบี้ยว มน รูปหัวใจ หรือรูปลิ้น ปลายแหลมหรือเรียวยาวแหลม ขอบเรียบ เส้นใบมี 3-6 คู่ ผิวใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ก้านใบใกล้โคนต้น ก้านใบที่อยู่เหนือขึ้นมาสั้นกว่า หูใบบางเป็นเยื่อ รูปใบหอก ยาวปลายมน ห่อตาไว้ หลุดร่วงง่าย

ดอก ออกเป็นช่อแบบช่อเชิงลด ตั้งขึ้นหรือกางออก มีช่อดอกเพศผู้และช่อดอกสมบูรณ์เพศ ใบประดับรูปไข่กว้างแกมรูปไข่ ช่อดอกเพศผู้ สีขาวถึงสีขาวอมสีเหลือง ก้านช่อยาว ดอกไม่มีกลีบเลี้ยงและกลีบดอก มีเกสรเพศผู้ 2-3 อัน ช่อดอกเพศเมียมีรังไข่ค่อนข้างกลม ยอดเกสรเพศเมียมี 3 แฉก ปลายมน ติดทน

ผล เป็นช่ออวบน้ำ รูปทรงกระบอก ปลายมน ผลย่อยแบบผลมีเนื้อหลายเมล็ด รูปกลมกว้าง อัดกันแน่น ยอดเกสรเพศเมียติดทนที่ปลายผล เมื่ออ่อนแข็ง สีเขียวเข้ม แก่จัดสีส้มแดง เมื่อสุกนึ่ง สีแดงเข้ม

เมล็ด เส้นผ่านศูนย์กลาง 2-2.5 มิลลิเมตร

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ช่อดอกแห้ง สีนํ้าตาลอมแดง รูปกรวยแกมรูปทรงกระบอก ผิวค่อนข้างขรุขระ

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ตำราสรรพคุณยาไทยว่าดีปลีมีรสเผ็ดร้อนขม สรรพคุณแก้ปฏิวาตุดพิการ แก้ท้องร่วง ขับลมในลำไส้ แก้หืดไอ แก้ลมวิงเวียน และช่วยเจริญอาหาร

7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยทางพรีคลินิกพบว่าสารสกัดดีปลีมีฤทธิ์กระตุ้นกล้ามเนื้อเรียบ ฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียบางชนิด ฤทธิ์ต้านเชื้อราบางชนิด นอกจากนี้ สารหลายชนิดในดีปลียังแสดงฤทธิ์ป้องกันการเกิดแผลในกระเพาะอาหาร (gastroprotective) ได้ในระดับปานกลาง

8. สารสำคัญ

ดีปลีมีองค์ประกอบเคมีเป็นน้ำมันระเหยง่าย (volatile oil) และแอลคาลอยด์ (alkaloids) หลายชนิด เช่น พิเพอริน (piperine) พิเพอรานีน (piperanine) พิเพอร์โนนาลีน (pipernonaline) ดีไฮโดรพิเพอร์โนนาลีน (dehydropipernonaline) พิเพอร์ลองูมินีน (piperlonguminine) เมทิลพิเพอเรต (methylpiperate) และเซซามิน (sesamin) เป็นต้น

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

พืชชนิดนี้มีเขตการกระจายพันธุ์ตั้งแต่ประเทศอินเดีย พม่า ไทย ลาว และกัมพูชา ถึงเกาะชวา เกาะสุมาตรา ในประเทศอินโดนีเซีย

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ฝนตกชุก อากาศร้อนชื้น
- ภาค ภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคกลาง
- จังหวัด ระยอง จันทบุรี ตราด กาญจนบุรี ราชบุรี

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการปักชำ โดยการตัดยอดดีปลียาว 7 – 8 นิ้ว ปักลงในถุงเพาะชำที่มีดินผสมขี้เถ้ากลบเอาไว้ในเรือนเพาะชำ หรือตู้อบความชื้น หรือแปลงพ่นหมอกประมาณ 3 – 4 สัปดาห์ ดีปลีจะแตกเป็นต้นใหม่

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก ปลูกได้ทุกฤดูกาล แต่ต้องมีน้ำรดให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ
- การเตรียมดิน เหมือนการปลูกพริกไทย โดยการขุดหลุมปักเสาปูน หรือเสาไม้ห่างกันประมาณ 3 เมตร โดยให้มีแถวในแนวเดียวกัน พรวนดินโคนเสากว้างประมาณ 1 เมตร จากโคนเสาเป็นรัศมีวงกลม หว่านปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักให้ทั่วแปลงคลุกเคล้ากับดิน (ควรใช้เสาปูนขนาด 3 – 4 นิ้ว)
- วิธีการปลูก เมื่อได้ต้นกล้าดีปลีแห้ง นำมาปลูกรอบโคนเสาปูนที่เตรียมไว้ประมาณ 3 – 4 ต้น กลบดินให้เรียบร้อย ผูกเชือกต้นกับเสาปูนคลุมด้วยฟาง หรือหญ้าแห้ง รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย ควรให้หลังจากปลูกได้ 3 เดือน พร้อมกับการพรวนดิน ให้ใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์ สูตร 15-15-15 ควรให้ทุก ๆ 3 เดือน
- การให้น้ำ ควรให้ระบบสปริงเกอร์ เพราะดีปลีชอบน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่ตลอดเวลา

- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ยประมาณ 3 เดือน ต่อ 1 ครั้ง

- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ในระยะแรกคงฉีดพ่นสารฆ่าแมลงกักตุนใบ และเผาใช้สารจำพวกมาลาไรออน เซฟวิน S85 ก็ได้ แต่พอตีปลีให้ผลผลิตแล้ว ควรใช้สารสะเดา หรือสารชีวภาพฉีดพ่น เพื่อไม่ให้มีสารตกค้าง

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว จะเก็บเกี่ยวได้ทุกฤดู แต่ตีปลีจะเริ่มเก็บเกี่ยวเมื่ออายุ 1 – 3 ปี ขึ้นไป

- วิธีการเก็บเกี่ยว โดยการใช้บันไดเก็บผลที่แก่จัด และเริ่มจะเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีแดง โดยการใช้แรงงานคนเก็บ เพื่อรวบรวมนำส่งแปรรูปต่อไป

- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้ตีปลีสอดนำมาล้างน้ำให้สะอาด แล้วนำไปตากแดด 7 – 10 วัน จนแห้ง แล้วนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท

- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้ตีปลีแห้งมาแล้ว บรรจุส่งจำหน่ายต่อไป ถ้าจะเก็บควรเก็บไว้ในกระสอบโปร่ง ๆ หรือถุงปุ๋ยสะอาด และเก็บไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

ผลตีปลีแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 90-200 บาท

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข